

Ignacy Bieda

"Stirbt das Christentum?", Jean Delumeau, Olten 1978 : [recenzja]

Collectanea Theologica 49/4, 208-209

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

macie zbawczego uniżenia się Chrystusa, pokornej wiary, miłości i jedności z Kościołem.

Należy stwierdzić, że Augustyn nie pyta się o istotę objawienia, jak to czyni dzisiejsza teologia fundamentalna. Augustyn nie mówi o jakimś „jednym objawieniu” jako centralnej kategorii wszelkiej refleksji teologicznej, jako o zbawczej i darmowej interwencji Boga w historię człowieka, ale o wielu i różnorodnych objawieniach, pomijając jakieś systematyczne i organiczne ich ujęcie. Z tej też racji autor zmuszony był do dokładnej analizy poszczególnych tekstów, co siłą rzeczy nie mogło się nie odbić na przejrzystości pracy. W każdym razie dokonał on wielkiego trudu, uwydatniając oryginalność i bogactwo myśli św. Augustyna pod tym względem, co może zapłodnić niejedną dyskusję o objawieniu i stać się nowym bodźcem do dalszych poszukiwań.

ks. Ignacy Bieda SJ, Warszawa

Jean DELUMEAU, *Stirbt das Christentum?* Olten 1978, Walter-Verlag, s. 183.

Książka Jeana DelumEAU, profesora w College de France i jednego z wybitnych współczesnych historyków francuskich, nie jest rozprawą historyczną, ale próbą odpowiedzi na pytanie, jaką będzie przyszłość chrześcijaństwa, a zwłaszcza Kościoła katolickiego. Postawienie prognozy ułatwia mu dobra znajomość historii chrześcijaństwa. Autor najpierw stwierdza, że stan Kościoła w epoce po Konstantynie Wielkim, szczególnie zaś podczas wieków średnich, nie był tak idealny i sielankowy jak się to nieraz naiwnie sądzi. Autor jest zdania, że Kościół rozpoczął sprzeniewierzać się w pewnej mierze swej misji, kiedy zaczął wiązać się z możnymi tego świata i obrastać w majątki i dobra doczesne. Przyczyniło się to do zaniedbania gruntownej ewangelizacji szerokich mas ludowych, które mimo zewnętrznego pokostu chrześcijańskiego, pozostały w głębi duszy nadal pogańskie. W dalszym etapie doszło do prześladowań, inkwizycji, nietolerancji i bratobójczych wojen. Ta — nierzadko mało ewangeliczna — postawa Kościoła stała się dalszym tłem dla dzisiejszego kryzysu religijnego, którego autor bynajmniej nie bagatelizuje, ale przytacza nań wiele danych statystycznych. W miarę bowiem załamywania się dawnych ustrojów polityczno-społecznych, zaczęto także odstępować od Kościoła, owsem zwalczając go, ponieważ uważano go za naturalnego ich zwolennika i obrońcę. Mimo wszystko autor daleki jest od pesymizmu, lecz stwierdza liczne oznaki żywotności i trwałości chrześcijaństwa, które zaczyna uwalniać się od osadów i naleciałości minionych epok. Dowodem tego są mnożące się elitarne grupy ludzi głęboko wierzących i oddających się intensywnej modlitwie. Przyszłe chrześcijaństwo przyniesie z sobą uproszczenie prawd wiary bez naruszenia jednak ich wyznawanej treści. Będzie to chrześcijaństwo modlitwy i odnowionego życia wewnętrznego, dopuszczające jednak wielorakość form religijnego życia. Autor mając na uwadze przede wszystkim sytuację we Francji, gdzie „zegary chodzą inaczej”, i śledząc pilnie przeżywane dzisiaj chrześcijaństwo, dochodzi do wniosku, że nawet „chrześcijanie od święta”, którym oficjalne chrześcijaństwo ze swymi instytucjami i zobowiązaniami jest dzisiaj czymś obcym, stanowiąc będą jutro okazały jego odsetek. Bezapelacyjne spisywanie ich na straty byłoby pochopne i nieuzasadnione. Stanowiłoby fałszywą ocenę bazy chrześcijaństwa i zapoznanie jego bliskości dla nędzy i potrzeb człowieka: „jak długo istnieje krwawiące ludzkie serce, tak długo Bóg nie umrze”.

Autor nie jest teologiem, ale historykiem, który nie ustrzega się pewnych potknięć teologicznych, jakimi są np. żądania korektury dogmatu o nieomyślności papieża i jego jurysdykcji nad całym Kościołem, tolerowania w łonie Kościoła nauk i przekonań niezgodnych z katolickim *Credo*, kładzenia nacisku na centralne prawdy chrześcijaństwa i niekruszenia kopii o prawdy drugo-

rzędne i marginesowe, jak np. istnienie czyśćca, piekła itp. Mimo tych potknięć książka J. Delumeau w dzisiejszych czasach, kiedy pesymizm i bezradność nasuwają obawy co do przyszłych losów chrześcijańskiej wiary, wskazuje na nowe, trzeźwe i zachęcające perspektywy. Ewangelizacja ma przed sobą kwitnący rozwój, byleby słowo Boże głoszone człowiekowi w pokorze, ubóstwie i z miłością.

ks. Ignacy Bieda SJ, Warszawa

Miscellanea Amato Pietro Frutaz, Roma 1978, Tip. Guerra, s. 526, tabl. 10.

Jest to księga pamiątkowa wydana na cześć ks. prałata A. P. Frutaz, podsekretarza Kongregacji Kanonizacji, z okazji ukończenia przez niego 70 roku życia. Zawiera krótką biografię prałata oraz bibliografię jego druków z okresu prawie półwiekowej działalności naukowej, a następnie 23 rozprawy poświęcone archeologii chrześcijańskiej, hagiografii, liturgii i historii Kościoła. Rozprawy, napisane przez znanych specjalistów w powyższych dziedzinach nauki, są ciekawe i dorzucają nowe wiadomości, gdyż badania są oparte na źródłach dotychczas mało znanych albo niewykorzystanych. Charakter ogólniejszy i syntetyczny posiada jedynie obszerny artykuł (s. 285—310) P. Molinari na temat pojęcia „święty” (*Il „santo” alla luce della teologia dogmatica*).

Wykaz dorobku naukowego Frutaza byłby jaśniejszy, gdyby był podzielony na dwie części: a) publikacje naukowe, b) druki związane z pracą w kongregacji. Ta druga grupa druków (przygotowane pozycje historyczne, wprowadzenia, opinie w sprawie cnót sług Bożych itp.) jest cenna i zawiera wiele nowych opracowań historycznych i hagiograficznych, ale jest mało dostępna dla uczonych i należy raczej do działalności urzędowej ich autora w łonie kongregacji, gdyż są to publikacje wykonane w niewielkim nakładzie dla użytku procesów beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych.

Należy jeszcze zaznaczyć, że A. P. Frutaz (nr. 29 VIII 1907 r. w Torgnon, Valle d'Aosta) od jesieni 1933 r. stale przebywa w Rzymie, najpierw na studiach archeologii chrześcijańskiej i paleografii (doktorat z archeologii w 1936 r.), a potem podjął pracę w sekcji historycznej Kongregacji Obrzędów. Od listopada 1959 r. był relatorem generalnym tejże sekcji, od stycznia 1965 r. podsekretarzem Kongregacji Obrzędów (obecnie Kongregacji Kanonizacji). W czasie trwania Soboru Watykańskiego II należał do ekspertów dla spraw liturgicznych. Jego wielką zasługą jest przygotowanie kilkudziesięciu spraw beatyfikacyjnych, które postępowały drogą historyczną. Równocześnie przyczynił się do wyrobienia i unowocześnienia procedury historycznej w sprawach beatyfikacyjnych. Należy dzisiaj do najlepszych znawców tej procedury.

Księga pamiątkowa jest wydana wzorowo, na dobrym papierze, z indeksami, co ułatwia korzystanie z obfitej treści nagromadzonej w tym dziele.

o. Joachim Roman Bar OFMConv., Warszawa

100 einfache Lieder Religion, wyd. Rolf Krenzer, Lahr-München 1978, Verlag Ernst Kaufmann i Kösel-Verlag, s. 104.

Idea wspólnego zbiorowego muzykowania w myśl założeń elementarnego wychowania muzyczno-ruchowego Carla Orffa wyrosła nader bujnie i objęła swym zasięgiem wiele dyscyplin dydaktycznych. Konsekwentnie rozwijana jest nie tylko wychowaniem do muzyki, ale i wychowaniem przez muzykę. Wartości tej idei wykorzystują pedagodzy muzyczni pracujący z najmłodszymi dziećmi, zarówno na bazie muzyki świeckiej, jak i kościelnej, nie tylko z dziećmi zdrowymi, lecz także wychodząc naprzeciw potrzebom dzieci specjalnej troski. Potwierdzeniem tego jest wzbogacająca tę dziedzinę literatura fachowa. Omawiana pozycja jest przykładem syntezy tych różnorodnych form działania.